Dodatok č. 1 INKLÚZIA ku ŠkVP

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (§ 144 ods.) uvádza, že každé dieťa má právo na:

- rovnoprávny prístup ku vzdelaniu,
- bezplatné vzdelanie pre deti, pre ktoré je predprimárne vzdelávanie povinné
- vzdelanie v štátnom a materinskom jazyku v rozsahu ustanovenom týmto zákonom,
- inkluzívne vzdelávanie a individuálny prístup rešpektujúci jeho rôzne výchovnovzdelávacie potreby, schopnosti a možnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom týmto zákonom,
- individuálny prístup rešpektujúci jeho možnosti a schopnosti, nadanie a zdravotný stav v rozsahu ustanovenom týmto zákonom,
- úctu k jeho vierovyznaniu, svetonázoru, národnostnej a etnickej príslušnosti,
- výchovu a vzdelávanie v bezpečnom a hygienicky vyhovujúcom prostredí,
- organizáciu výchovy a vzdelávania primeranú jeho veku, schopnostiam, záujmom, zdravotnému stavu a v súlade so zásadami psychickej hygieny,
- úctu k svojej osobe a na zabezpečenie ochrany proti fyzickému, psychickému a sexuálnemu násiliu,
- na individuálne vzdelávanie za podmienok ustanovených týmto zákonom (podľa § 24).
- poskytovanie poradenstva a služieb spojených s výchovou a vzdelávaním,

(2) Dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú.

(3) Dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má právo používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne edukačné publikácie, multimediálne pomôcky a špeciálne kompenzačné pomôcky; nepočujúcim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na vzdelávanie v slovenskom posunkovom jazyku ako ich prirodzenej komunikačnej forme;14) nevidiacim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie s použitím Braillovho písma; deťom a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie prostredníctvom náhradných spôsobov dorozumievania

§ 146 Vzdelávanie cudzincov

(1) Cudzinci sú na účely tohto zákona deti

a) osôb, ktoré sú občanmi iného štátu alebo osôb bez štátnej príslušnosti, s povoleným pobytom na území Slovenskej republiky,

b) žiadateľov o udelenie azylu na území Slovenskej republiky podľa osobitného predpisu,

c) Slovákov žijúcich v zahraničí,

d) ako žiadatelia o udelenie azylu podľa osobitného predpisu,

e) ako cudzinci, ktorí sa nachádzajú na území Slovenskej republiky bez sprievodu zákonného zástupcu.

(2) Deťom cudzincov s povoleným pobytom na území Slovenskej republiky a deťom žiadateľov o udelenie azylu a Slovákov žijúcich v zahraničí sa poskytuje výchova a vzdelávanie, ubytovanie a stravovanie v školách podľa tohto zákona za tých istých podmienok ako občanom Slovenskej republiky.

Materská škola je multikultúrnym prostredím, kde sa vzdelávajú aj deti cudzincov (§ 146 zákona č. 245/2008 Z. z.).

• Výhodami spoločnej výchovy a vzdelávania rozmanitých detí v materskej škole je, že sa učia vzájomnej tolerancii a správaniu, ktoré rešpektuje odlišnosť a neporušuje práva iných.

• Deti získavajú skúsenosti s reálnym ľudským svetom, ktorý je typický psychickou, fyzickou aj hodnotovou rozmanitosťou jednotlivcov, učia sa slobode aj zodpovednosti, solidarite a slušnosti v podmienkach spolužitia a spolupráce s inými, jedinečnými a slobodnými osobnosťami (Metodika predprimárneho vzdelávania, 2011).

Dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má okrem týchto práv platných pre všetky deti v materskej škole právo používať pri výchove a vzdelávaní:

• špeciálne didaktické a kompenzačné pomôcky,

• posunkovú reč, ak je nepočujúce,

• náhradné spôsoby dorozumievania, ak má narušenú komunikačnú schopnosť

Podľa individuálnej potreby konkrétneho dieťaťa vyplývajúcej z odbornej diagnostiky sa považuje za dôležité:

- včasná špeciálnopedagogická, psychologická diagnostika,
- výchova a vzdelávanie podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu,
- individuálna a skupinová práca s dieťaťom
- používanie špeciálnych metód a foriem vyučovania,
- zaradenie špecifického obsahu,
- aplikácia alternatívnych foriem komunikácie,
- úzka spolupráca s rodičmi,
- špecifický a špeciálny prístup

V zákone **č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní sa v § 2** uvádza, že dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je spravidla dieťa so zdravotným znevýhodnením. Ide najmä o deti so zdravotným postihnutím, ako je mentálne, sluchové, zrakové alebo telesné postihnutie, narušená komunikačná schopnosť, autizmus, ďalšie pervazívne vývinové poruchy či viacnásobné postihnutie. Do tejto skupiny patria aj deti choré alebo zdravotne oslabené, teda deti s dlhodobým ochorením, ako aj deti vzdelávajúce sa v školách pri zdravotníckych

zariadeniach. Ďalej sem zaraďujeme deti s vývinovými poruchami, napríklad s poruchou aktivity a pozornosti alebo s vývinovými poruchami učenia, ako aj deti s poruchami správania, u ktorých sú narušené emocionálne alebo sociálne funkcie, s výnimkou detí s vývinovými poruchami. Medzi deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami patria aj deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, ktoré v dôsledku nepriaznivých sociálnych, rodinných, ekonomických či kultúrnych podmienok nemajú dostatočné podnety pre rozvoj svojej osobnosti a socializáciu. Osobitnú skupinu tvoria deti s nadaním, ktoré vykazujú nadpriemerné schopnosti v intelektovej oblasti, v umení alebo v športe, prípadne dosahujú v týchto oblastiach mimoriadne výkony v porovnaní so svojimi rovesníkmi, pričom ich nadanie je cieľavedome rozvíjané prostredníctvom výchovy a vzdelávania. V prostredí materskej školy je možné rozlišovať aj ďalšie skupiny detí, ako sú deti z národnostných a etnických menšín, z bilingválneho jazykového prostredia, z odlišného sociokultúrneho zázemia či s iným náboženským vyznaním. Aj tieto deti si vyžadujú primeranú pozornosť a vhodne zvolené edukačné vedenie.

Inkluzívna pedagogika sa zameriava na vytváranie podmienok, hľadanie možností a realizáciu procesov efektívnej a optimálnej edukácie osôb so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v inkluzívnom prostredí. Vychádza z rešpektovania individuálnych výchovno-vzdelávacích potrieb všetkých účastníkov výchovno-vzdelávacieho procesu v kontexte celoživotného vzdelávania. Jej rozvoj je úzko spätý s ideami a hodnotami inklúzie ako jedného zo základných prístupov k osobám s postihnutím, narušením alebo ohrozením. Scholz (2007, podľa Lechtu, 2010) rozlišuje päť základných prístupov k vzdelávaniu týchto osôb. Exklúzia predstavuje úplné vylúčenie dieťaťa z edukačného procesu z dôvodu neschopnosti dosahovať požadované výsledky podľa kritérií školského systému. Segregácia, označovaná aj ako separácia alebo selekcia, spočíva vo vyčleňovaní detí do homogénnych skupín na základe typu postihnutia alebo špeciálnych potrieb a v ich vzdelávaní v špeciálnych školách alebo inštitúciách. Integrácia znamená rozdelenie detí podľa stanovených kritérií, pričom sú vzdelávané spoločne s intaktnou majoritnou populáciou v bežných školách a školských zariadeniach. Inklúzia predstavuje vyššiu kvalitu integrácie, realizovanú v heterogénnom prostredí bežných škôl, s dôrazom na osobnostne orientovanú edukáciu, dosahovanie individuálnych rozvojových cieľov a tímovú spoluprácu. Najvyšší stupeň predstavuje inklúzia ako samozrejmosť, pri ktorej sa rozmanitosť a heterogénnosť považujú za prirodzenú a neoddeliteľnú súčasť vzdelávania. V tomto ponímaní inklúzia nie je výhodou, ale základným právom každého dieťaťa. Inkluzívny prístup vychádza z presvedčenia o rovnosti všetkých ľudí v dôstojnosti a právach. Osoby so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sú v inkluzívnom prostredí zapájané do všetkých činností rovnocenne s intaktnými osobami, pričom im je poskytovaná nevyhnutná podpora. Inklúzia zahŕňa súbor postupov a stratégií, ktoré podporujú aktívny, kvalitný život a úspešné vzdelávanie jednotlivcov aj skupín. Jej podstatou je prijímanie rozmanitosti ako prirodzenej súčasti života, v ktorej sa ľudia navzájom líšia, no práve touto odlišnosťou sa obohacujú.

V inkluzívnom prístupe sa eliminuje:

- závislosť jednotlivca od iných osôb,
- orientácia na vyhľadávanie deficitov a nedostatkov,
- striktné porovnávanie s vývinovou normou,
- presadzovanie práv jednej osoby alebo skupiny na úkor druhej,
- prispôsobovanie (modelovanie) osoby so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa vzoru intaktnej majority.

V inkluzívnom prístupe sa pozornosť sústreďuje na:

- dôstojnosť a jedinečnú hodnotu každého človeka,
- svojbytnosť, sebarozvoj a podporu individuálneho potenciálu,
- celostný rozvoj osobnosti na úrovni dispozícií aj potencialít,
- rozmanitosť, partnerstvo vzťahov a spoluprácu,
- prosperitu všetkých zúčastnených osôb,
- podporu autoregulácie,
- individuálny prístup k potrebám jednotlivca,
- spoluprácu a tímový prístup vo výchovno-vzdelávacom procese.

Inklúzia je vyššia kvalita integrácie. Obidva prístupy v sebe nesú špecifickosť myšlienok edukačného vedenia, ktoré sú naznačené v tabuľke 1.

Tabuľka č.1

Integrácia	**Inklúzia**
Zameranie na špeciálne potreby osoby s postihnutím, znevýhodnením alebo ohrozením	**Zameranie na individuálne aj špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby všetkých vzdelávaných**
Začleňovanie prostredníctvom formálnych postupov a náležitostí na základe diagnóz	**Objektívne diagnostické poznávanie každého jednotlivca a adekvátne edukačné vedenie bez „nálepkovania“**
Expertízy a intervencie špecialistov v externom prostredí	**Tímová kooperácia priamo v pedagogickom procese v škole**
Špeciálna intervencia a špeciálna edukácia	**Optimálna edukácia pre všetkých**
Prospech najmä pre integrované osoby	**Prospech pre všetkých zúčastnených**

Čiastočná zmena prostredia	**Celková zmena školy**
Špeciálne programy	**Individuálny prístup**
Hodnotenie podľa osobitných pravidiel	**Hodnotenie podporujúce aktivitu a sebarozvoj**

Inklúzia vytvára rovnaké príležitosti na princípe partnerskej spolupráce a prináša úžitok všetkým účastníkom výchovno-vzdelávacieho procesu, nielen osobám s odborne definovanými špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Odkláňa sa od zamerania na nedostatky a chyby v osobnosti jednotlivca a sústreďuje sa na identifikáciu a rozvíjanie zdrojov individuálneho potenciálu a osobnostného rastu. Tieto podporné aktivity zahŕňajú všetky činnosti realizované v situáciách, keď dieťa potrebuje špeciálnu podporu, a sú zamerané na zabezpečenie jeho celkového osobnostného rozvoja, posilňovanie kompetencií rodiny a podporu sociálneho začlenenia dieťaťa spolu s jeho rodinou do spoločnosti.

Humanisticky orientovaná filozofia predškolskej edukácie zaviedla do prostredia materských škôl princíp spoločného vzdelávania intaktných detí, detí so zdravotným či sociálnym znevýhodnením, ako aj detí s nadaním. Tento prístup zdôrazňuje rovnosť príležitostí a rešpektovanie individuálnych potrieb všetkých detí. Zabezpečovanie rozdielnej miery a kvality integračných podmienok v závislosti od špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb dieťaťa však poukazuje na jeho zvýšenú závislosť od podpory iných osôb a od vhodnosti prostredia, v ktorom sa integrácia uskutočňuje. V súčasnosti sa preto čoraz viac zdôrazňuje potreba vnímať rozdiely medzi deťmi ako prirodzenú súčasť ich rozmanitosti a jedinečnosti, nie ako prejav odchýlky či zdroj osobitných nárokov.

Tabuľka č. 2 Tradičná a inkluzívna materská škola (podľa Fabovej, 2008)

Tradičná materská škola	Inkluzívna materská škola
Diferenciácia detí na zdravé (intaktné) deti a deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	**Rovnocennosť detí s individuálnymi (vrátane špeciálnych) výchovno-vzdelávacími potrebami; každé dieťa je jedinečné**
Služby odborných zamestnancov len deťom so špeciálnymi potrebami	**Služby odborných zamestnancov všetkým deťom podľa ich individuálnych potrieb**
Pretrvávajúce predsudky a obavy učiteľov a rodičov voči deťom so špeciálnymi potrebami	**Každé dieťa je prijímané ako plnohodnotná bytosť bez predsudkov a obáv**
Rodič ako pozorovateľ edukácie dieťaťa	**Rodič ako súčasť odborného tímu, participujúci v edukácii dieťaťa**
Úsilie o budovanie odborných tímov vs. ekonomické a personálne obmedzenia	**Funkčný odborný tím materskej školy reagujúci na individuálne edukačné**

	potreby každého dieťaťa ako samozrejmosť
V prípade potreby špeciálny rozvoj osobnosti dieťaťa v odbornej starostlivosti a špecifický prístup v kompetencii učiteľa	**Celostný rozvoj osobnosti dieťaťa v tímovej participácii a špecifický prístup v kompetencii učiteľa**

Ciele inkluzívnej materskej školy (IMŠ)

- Podpora osobnostného rastu dieťaťa prostredníctvom interakcie s ostatnými deťmi a využitia ich darov a nadania.
- Umožnenie dieťaťu žiť vo svojej rodine bez potreby dochádzania do internátnych alebo vzdialených zariadení.
- Vzdelávanie dieťaťa na úrovni jeho osobného maxima, nie na priemernú úroveň porovnateľných rovesníkov.

Výhody spoločnej edukácie detí

- Učenie vzájomnej tolerancii a správania rešpektujúceho odlišnosti a práva druhých.
- Skúsenosti s reálnou rozmanitosťou ľudského sveta (psychickou, fyzickou, hodnotovou).
- Výchova k slobode, zodpovednosti, solidarite a slušnosti v prostredí spolužitia a spolupráce.

Charakter inkluzívnej materskej školy

- Služba dieťaťu a rodine, harmonizácia rozvoja osobnosti dieťaťa s cieľmi štátneho vzdelávania.
- Verejná inštitúcia otvorená všetkým deťom bez ohľadu na sociálne, kultúrne, rasové, náboženské či ekonomické pozadie.
- Vedenie detí k životu, vzdelávaniu a budovaniu vzťahov.
- Výchova v duchu humanistických a demokratických hodnôt.

Edukačný a socializačný proces

- Predprimárne vzdelávanie a socializácia zabezpečuje napredovanie všetkých detí a prispievanie ich jedinečnosti k pozitívnej klíme spolupatričnosti.
- Deti sa učia spolužitiu, obohacovaniu iných a prijímaniu obohacovania od druhých.
- Cielená podpora vývinu a rozvoja vzdelanostného potenciálu všetkých detí, s dôrazom na individuálne potreby.

Tímová participácia a odborná podpora

- Reálnu inklúziu zabezpečuje participácia, komunita a rovnosť edukačných partnerov.
- Zohľadňovanie telesných, psychických a sociálnych vývinových potrieb dieťaťa pre celostný rozvoj.
- Dieťa so špeciálnymi potrebami má dodatočné potreby vyplývajúce zo zdravotného či sociálneho znevýhodnenia alebo nadania.
- Optimálne uspokojovanie potrieb vyžaduje koordinovaný tím odborníkov (interných aj externých).

Externí odborníci a spolupráca

- Externí odborníci (logopédi, špeciálni pedagógovia, muzikoterapeuti, športoví tréneri, inštruktori tanca, plávania atď.) vykonávajú aktivity priamo v prostredí materskej školy.
- Pedagogické a odborné služby sa priebežne vyhodnocujú a prispôsobujú individuálnym potrebám dieťaťa.
- Rodičia a zákonní zástupcovia sú aktívne zapojení do podporných aktivít a edukačného procesu.

Na tento účel sa v materskej škole budú vytvárať tieto podmienky:

• zabezpečovanie a skvalitňovanie potrebných profesionálnych služieb zo strany pedagogických aj odborných zamestnancov vzhľadom na individuálne potreby a osobnostné podmienky detí,

• zvyšovanie informovanosti, úrovne vzdelávania manažérov, pedagogických a odborných zamestnancov v oblasti vhodných didakticko-metodických prístupov a možností ich aplikácie v praxi,

• vytváranie podmienok na alternatívy a inovácie v edukácii,

• zdokonaľovanie kooperačných väzieb materskej školy s inými subjektmi, získavanie rôznych zdrojov podpory a financií,

• aktívne zapojenie rodičov a zákonných zástupcov detí do edukačného procesu.

Rozvoj osobnosti detí v inkluzívnej materskej škole sa realizuje dvoma vzájomne prepojenými prístupmi:

1. **Špecifický prístup pedagogických zamestnancov**
    - Učitelia pristupujú k dieťaťu individuálne, podporujú jeho **celostný rozvoj osobnosti**.
    - Tento prístup je rozšírený o špeciálne metódy potrebné na **uspokojovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb**, ktoré podporujú úspešnú komunikáciu, učenie a životné aktivity dieťaťa.

2. **Špeciálny prístup odborných zamestnancov**

    - Odborníci (napr. logopédi, psychológovia, špeciálni pedagógovia) reagujú diagnostikou, intervenciou, terapiou a preventívnymi opatreniami na špeciálne potreby dieťaťa.
    - Zabezpečujú **špeciálny rozvoj dieťaťa** a zároveň poskytujú podporu učiteľom pri uplatňovaní špecifického prístupu.

Tabuľka č.3 Programy realizujúce rozvoj osobnosti dieťaťa

Typ programu	**Cieľ a obsah**
Edukačné	Školské a individuálne aktivity na kontinuálne vychovávanie a vzdelávanie detí, rozvoj hodnotovo-postojovej, vedomostnej a perceptuálno-motorickej zložky osobnosti.
Diagnostické	Poznávanie, hodnotenie a posudzovanie východísk, priebehu a výsledkov vzdelávania detí, vykonávané pedagógmi a odborníkmi.
Stimulačné a preventívne	Rozvíjanie oneskorených, nerovnomerných alebo obmedzených funkcií dieťaťa s cieľom predchádzať poruchám osobnostného a sociálneho vývinu.
Poradenské	Poskytovanie odbornej a metodickej pomoci rodičom, učiteľom a verejnosti pri edukácii detí prostredníctvom pedagogických a špeciálnopedagogických metód.
Terapeutické	Kompenzácia deficitov a negatívnych vplyvov vývinu dieťaťa, napr. z rodinného alebo iného prostredia, pod vedením odborníkov.
Metodické	Rozvoj profesijných a osobnostných zručností pedagógov a odborných zamestnancov na zlepšenie kvality inkluzívnej edukácie.

Podmienky predprimárneho vzdelávania detí so špeciálnymi výchovno-- vzdelávacími potrebami:

Predprimárne vzdelávanie detí so špeciálnymi potrebami v materskej škole vyžaduje vytvorenie personálnych, materiálnych a finančných podmienok:

1. **Personálne podmienky**

    - Zahŕňajú kvalifikovaných pedagogických zamestnancov (učiteľ predprimárneho vzdelávania, triedny učiteľ, pedagogický asistent), odborných zamestnancov (špeciálny pedagóg, školský špeciálny pedagóg, psychológ, logopéd, terapeut) a spoluprácu s rodičmi a zákonnými zástupcami.
    - Menší počet detí v triede a priebežné vzdelávanie učiteľov sú tiež dôležité.

2. **Materiálne podmienky**

- Zabezpečenie špeciálnych edukačných a kompenzačných pomôcok, prístrojov a úprava prostredia (napr. bezbariérový prístup).

3. **Finančné podmienky**

- Základom pre zabezpečenie kvalitných personálnych a materiálnych služieb.

Personálne zabezpečenie

Starostlivosť o dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materskej škole je zabezpečovaná v spolupráci viacerých subjektov, konkrétne:

- pedagogických zamestnancov,
- odborných zamestnancov,
- rodičov a zákonných zástupcov.

Pedagogickí zamestnanci

K pedagogickým zamestnancom materskej školy patria učiteľ predprimárneho vzdelávania, riaditeľ školy a pedagogickí asistenti. Svojou činnosťou podporujú všestranný rozvoj osobnosti dieťaťa prostredníctvom školských aj individuálnych edukačných programov.

Triedny učiteľ vytvára vhodné podmienky pre vzdelávanie dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v úzkej spolupráci so zákonným zástupcom, ostatnými pracovníkmi materskej školy, všeobecným lekárom pre deti a dorast a príslušným zariadením výchovného poradenstva a prevencie. Zároveň poskytuje rodičom pedagogické poradenstvo v súlade s platnou vyhláškou Ministerstva školstva SR o materskej škole.

Učiteľ realizuje kvalitný a efektívny výchovno-vzdelávací proces pre všetky deti v triede. Je odborníkom s potrebnými profesijnými aj osobnostnými predpokladmi. Svoje vedomosti, schopnosti a zručnosti využíva na podporu komplexného rozvoja a kultivovanie osobnosti dieťaťa. Svojím empatickým, zodpovedným a pozitívnym prístupom priaznivo vplýva na prostredie triedy. Aktívne spolupracuje v tíme, podieľa sa na tvorbe, realizácii i hodnotení individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu a usiluje sa o dôsledné rešpektovanie a napĺňanie potrieb dieťaťa.

Pedagogický asistent je pedagogickým zamestnancom, ktorý podľa pokynov učiteľa participuje na realizácii školského vzdelávacieho programu, najmä pri zabezpečovaní rovnosti príležitostí vo výchove a vzdelávaní. Deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami poskytuje podporu pri prekonávaní architektonických, informačných, jazykových, zdravotných, sociálnych či kultúrnych bariér v súlade so zákonom o pedagogických a odborných zamestnancoch.

Psychológ je zamestnancom školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie. Odborné činnosti môže uskutočňovať aj priamo v materskej škole. Realizuje psychologickú

diagnostiku, individuálne, skupinové alebo hromadné psychologické poradenstvo, psychoterapiu, prevenciu a intervenciu u detí s osobitným zreteľom na proces výchovy a vzdelávania v materskej škole, vykonáva aj odborné činnosti psychologického poradenstva v oblasti rodinných, partnerských a ďalších sociálnych vzťahov. Psychológ poskytuje psychologické poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom a pedagogickým zamestnancom. - Máme spoluprácu

Logopéd zabezpečuje v materskej škole individuálnu logopedickú starostlivosť. Je kmeňovým zamestnancom zariadenia výchovnej prevencie a poradenstva. Vykonáva odborné činnosti s deťmi v rámci logopedickej intervencie (diagnostiky, terapie, prevencie). Poskytuje logopedické poradenstvo a konzultácie zákonným zástupcom detí a pedagogickým zamestnancom. V našej MŠ odporúčanie učiteliek na logopedické vyšetrenie – individuálny prístup rodiča a logopéda.

Rodičia a zákonní zástupcovia dieťaťa majú právo oboznámiť sa so vzdelávacím programom materskej školy aj s individuálnym výchovno-vzdelávacím programom dieťaťa (§ Školského zákona). Rodičia a zákonní zástupcovia dieťaťa majú povinnosť informovať materskú školu o zmene zdravotnej spôsobilosti svojho dieťaťa, jeho zdravotných problémoch alebo iných závažných skutočnostiach, ktoré by mohli mať vplyv na priebeh výchovy a vzdelávania –v zmysle Školského zákona). Práva a povinnosti rodičov a zákonných zástupcov sa zapracúvajú do školského poriadku materskej školy – v zmysle Školského zákona).

Individuálny výchovno-vzdelávací program dieťaťa so ŠVVP

V súlade s § 7 ods. 5 Školského zákona je škola, ktorá vzdeláva individuálne začlenené deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej len „ŠVVP“), povinná vytvárať pre tieto deti primerané podmienky. Uvedené podmienky zabezpečuje prostredníctvom individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu (IVP) alebo využitím vzdelávacích programov určených pre školy vzdelávajúce deti so ŠVVP.

Individuálny výchovno-vzdelávací program sa vypracúva v rozsahu zodpovedajúcom konkrétnym potrebám dieťaťa, pravidelne sa vyhodnocuje a podľa potreby aktualizuje. Vypracúva ho triedny učiteľ v spolupráci so špeciálnym pedagógom, prípadne ďalšími odborníkmi podieľajúcimi sa na podpore dieťaťa. Neoddeliteľnou súčasťou procesu je pravidelná komunikácia a konzultácie so zákonnými zástupcami dieťaťa.

IVP spravidla obsahuje:

1. Základné údaje o dieťati vrátane charakteristiky jeho diagnózy a jej vplyvu na výchovno-vzdelávací proces.
2. Požiadavky na úpravu prostredia materskej školy a triedy.
3. Úpravu (modifikáciu) obsahu vzdelávania.
4. Uplatňovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích metód a postupov.
5. Špecifiká organizácie a foriem výchovy a vzdelávania.
6. Požiadavky na zabezpečenie kompenzačných a špeciálnych učebných pomôcok.

7. Zabezpečenie odbornej podpory (napr. špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, psychológ, logopéd a ďalší odborníci).

Individuálny program má učiteľovi poskytovať systematické usmernenie a odpovede na kľúčové otázky:

- z akého dôvodu je potrebné dieťa vzdelávať podľa IVP,
- aký obsah vzdelávania je vzhľadom na jeho možnosti primeraný,
- aké metódy a formy práce sú najefektívnejšie,
- za akých organizačných, personálnych a materiálnych podmienok sa bude vzdelávanie realizovať,
- aké výsledky sa očakávajú a akým spôsobom sa budú priebežne hodnotiť.

Medzi hlavné prínosy IVP patrí najmä systematické plánovanie edukácie a starostlivosti o dieťa so ŠVVP, stanovenie priorít a prispôsobenie cieľov, obsahu a metód jeho individuálnym možnostiam a schopnostiam.

Podľa Školského zákona je IVP súčasťou povinnej pedagogickej dokumentácie individuálne začleneného dieťaťa v materskej škole. K ďalšej dokumentácii v tejto oblasti patrí najmä:

- návrh na prijatie dieťaťa so ŠVVP do príslušnej školy,
- správa z psychologického a špeciálnopedagogického vyšetrenia,
- písomné vyjadrenie k školskému začleneniu.

O zaradení dieťaťa so ŠVVP rozhoduje riaditeľ materskej školy na základe:

- odporúčania všeobecného lekára pre deti a dorast,
- odporúčania školského zariadenia výchovného poradenstva a prevencie,
- informovaného súhlasu zákonného zástupcu.

V súlade s § 59 ods. 4 Školského zákona môže riaditeľ materskej školy v rozhodnutí o prijatí určiť diagnostický pobyt v trvaní od troch do dvanástich mesiacov.

Materská škola sa v IVP zaväzuje poskytovať len také podporné opatrenia, služby a postupy, na ktoré má vytvorené reálne personálne, odborné a materiálne podmienky. Zároveň platí, že uplatňovanie práv dieťaťa so ŠVVP nesmie obmedzovať práva ostatných detí zúčastnených na výchove a vzdelávaní.

Predprimárne vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením

Výchova a vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením sa realizuje v súlade s platnou legislatívou viacerými formami:

1. **V špeciálnych školách**, ktoré sú určené pre deti so zdravotným znevýhodnením.
2. **V bežných materských školách**, a to:

- v špeciálnych triedach, zriaďovaných spravidla pre deti s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia, pričom časť edukačných aktivít môže prebiehať spoločne s ostatnými deťmi,
- v bežných triedach spolu s ostatnými deťmi, ak je dieťa individuálne začlenené a vzdelávané podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu (IVP), ktorý škola vypracúva v spolupráci so zariadením výchovného poradenstva a prevencie. Zákonný zástupca má právo byť s týmto programom oboznámený.

V bežnej triede je možné prijať najviac dve deti so zdravotným znevýhodnením, pričom maximálny počet detí v triede sa znižuje o dve deti za každé začlenené dieťa. Do špeciálnej triedy sa deti prijímajú spravidla podľa rovnakého druhu zdravotného znevýhodnenia, a to na základe diagnostických vyšetrení realizovaných zariadením výchovného poradenstva a prevencie, so súhlasom zákonného zástupcu.

Ak sa vzdelávanie uskutočňuje v materskej škole pri zdravotníckom zariadení, jeho rozsah určuje riaditeľ školy po dohode s ošetrujúcim lekárom.

Organizáciu a obsah predprimárneho vzdelávania detí so zdravotným znevýhodnením upravujú osobitné vzdelávacie programy schválené Ministerstvom školstva SR (2009), ktoré sú vypracované pre jednotlivé skupiny detí (napr. deti s mentálnym, sluchovým, zrakovým či telesným postihnutím, deti s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom, deti choré a zdravotne oslabené a hluchoslepé deti). Súčasťou týchto programov sú ciele, obsah i podmienky výchovy a vzdelávania.

Metodika predprimárneho vzdelávania zdôrazňuje princípy inkluzívneho prístupu, socializácie a personalizácie dieťaťa. Učiteľ v rámci svojich pedagogických kompetencií uplatňuje individuálny, rešpektujúci a podporný prístup.

Základné princípy výchovy a vzdelávania detí so zdravotným znevýhodnením

- **Rešpekt a podpora rodičov** – rodičia nesmú byť kritizovaní ani obviňovaní. Potrebujú odbornú podporu, porozumenie a citlivý prístup, keďže sa postupne vyrovnávajú so situáciou zdravotného znevýhodnenia svojho dieťaťa.
- **Citlivé zaobchádzanie s diagnózou** – diagnóza nesmie byť redukovaná na „nálepku“. Každé dieťa je jedinečné a vyžaduje individuálne posúdenie. Osobné údaje a informácie o zdravotnom stave dieťaťa sú dôverné a podliehajú ochrane.
- **Pozitívna orientácia na dieťa** – dôraz sa kladie na schopnosti, silné stránky a potenciál dieťaťa, nie na jeho obmedzenia. Dieťa je vnímané ako plnohodnotná osobnosť s možnosťou rozvoja.
- **Podpora samostatnosti** – cieľom nie je prehnaná ochrana alebo ľútosť, ale systematické rozvíjanie schopností vedúcich k čo najvyššej miere samostatnosti, sebadôvery a emocionálnej stability.

- **Citlivá komunikácia o zdravotnom stave** – informácie o diagnóze sa poskytujú primerane veku dieťaťa, pravdivo, jednoducho a taktným spôsobom, spravidla po dohode s rodičmi.
- **Partnerská spolupráca s rodičmi** – komunikácia prebieha pravidelne, v dôvernom prostredí a bez prítomnosti dieťaťa pri riešení citlivých otázok. Spoločné konzultácie smerujú k stanoveniu konkrétnych postupov a cieľov. O závažných rozhodnutiach sa vyhotovuje písomný záznam.
- **Možnosť participácie rodiča na edukácii** – podmienky účasti rodiča na výchovno-vzdelávacom procese sa určujú individuálne, po dohode s vedením školy a odborníkmi.

Pedagogické a odborné intervencie realizované v prospech dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sú pravidelne vyhodnocované tímom odborníkov v spolupráci s rodičmi. Výsledky hodnotenia slúžia ako podklad na aktualizáciu individuálnych výchovno-vzdelávacích programov a ďalšie plánovanie podpory dieťaťa.

Predprimárne vzdelávanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia

Za dieťa zo sociálne znevýhodneného prostredia sa považuje dieťa, ktorého vývin je ovplyvnený nepriaznivými sociálnymi alebo kultúrnymi podmienkami, najmä chudobou či nedostatočne podnetným rodinným prostredím. Sociálne znevýhodnené prostredie je charakteristické tým, že neposkytuje dostatok primeraných podnetov na rozvoj rozumových, vôľových a emocionálnych schopností dieťaťa, nepodporuje jeho efektívnu socializáciu a môže viesť k sociálnej a kultúrnej deprivácii.

Za sociálne znevýhodnené prostredie sa považuje najmä rodina, v ktorej:

- aspoň jeden z rodičov alebo zákonný zástupca patrí medzi znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie,
- najvyššie dosiahnuté vzdelanie rodičov je základné alebo aspoň jeden z rodičov nemá ukončené základné vzdelanie,
- dieťa vyrastá v nevyhovujúcich bytových alebo hygienických podmienkach (napr. nemá vytvorený priestor na hru a prípravu, vlastné lôžko, prístup k základným inžinierskym sieťam a pod.).

Hlavným cieľom výchovy a vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia je eliminovať alebo zmierňovať dôsledky sociálneho znevýhodnenia tak, aby sa dosiahol primeraný rozvoj ich schopností a aby boli dostatočne pripravené na vstup do základnej školy.

Deti zo sociálne znevýhodneného prostredia sa spravidla zaraďujú do bežných tried spolu s ostatnými deťmi. V súlade so Školským zákonom materská škola vytvára individuálne podmienky najmä v oblasti:

- vzdelávania podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu,
- úpravy organizácie výchovy a vzdelávania,
- prispôsobenia prostredia,

- uplatňovania špecifických metód a foriem práce.

Na podporu skvalitnenia podmienok výchovy a vzdelávania môže Ministerstvo školstva SR poskytnúť zriaďovateľovi príspevok podľa počtu detí zo sociálne znevýhodneného prostredia. Tento príspevok môže byť využitý najmä na zabezpečenie stravy a školských potrieb, ako aj na:

- mzdy asistenta učiteľa a súvisiace odvody,
- materiálno-technické vybavenie triedy (didaktická technika, učebné a kompenzačné pomôcky),
- podporu vzdelávania v špecializovaných triedach,
- ďalšie účely v súlade s príslušnými právnymi predpismi.

Jednou z foriem podpory je aj oslobodenie od úhrady príspevku za pobyt dieťaťa v materskej škole, ak zákonný zástupca preukáže, že je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k tejto dávke.

V procese edukácie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia zohráva významnú úlohu spolupráca učiteľa a asistenta učiteľa. Asistent môže byť v materskej škole zamestnaný najmä za účelom prekonávania jazykových, sociálnych a kultúrnych bariér.

Medzi jeho hlavné úlohy patrí:

- spolupráca s učiteľom pri realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu,
- podpora adaptácie dieťaťa na prostredie materskej školy,
- pomoc pri prekonávaní jazykových a kultúrnych rozdielov,
- zabezpečovanie dozoru a sprevádzanie detí pri aktivitách mimo triedy,
- podpora spolupráce s rodičmi a komunitou, vrátane návštev rodinného prostredia,
- oboznamovanie sa so sociálnymi podmienkami rodiny a potrebami dieťaťa.

K účinným opatreniam na zmierňovanie sociálneho znevýhodnenia patria najmä:

- včasné začlenenie dieťaťa do materskej školy,
- zabezpečenie asistenta učiteľa, ktorý ovláda materinský jazyk dieťaťa v prípade zmiešaného jazykového prostredia,
- realizácia programov na podporu spolupráce s rodičmi,
- spolupráca s komunitnými centrami a ďalšími podpornými inštitúciami,
- zabezpečenie testovania školskej spôsobilosti prostredníctvom centier pedagogického poradenstva a prevencie s využitím sociálno-kultúrne primeraných diagnostických nástrojov.

Cieľom všetkých uvedených opatrení je vytvárať rovnaké príležitosti na vzdelávanie a podporovať úspešnú integráciu detí zo sociálne znevýhodneného prostredia do vzdelávacieho systému.

Predprimárne vzdelávanie detí s nadaním

Podpora harmonického rozvoja nadania, emocionálnej oblasti a celej osobnosti dieťaťa je predpokladom jeho zdravého a vyváženého vývinu. Výchova a vzdelávanie detí s nadaním si vyžaduje individuálny a špecifický prístup, primerané metódy, organizačné formy aj obsah vzdelávania. V materských školách sa rozvíja najmä:

- intelektové nadanie (všeobecné alebo špecifické),
- umelecké nadanie,
- športové nadanie,
- praktické nadanie.

Za deti s intelektovým nadaním sa považujú tie, ktoré dosahujú výrazne nadpriemernú úroveň poznávacích schopností v jednej alebo viacerých oblastiach. Deti so všeobecným intelektovým nadaním sú zaradené medzi deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami na základe odbornej diagnostiky realizovanej zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

V materských školách a triedach zameraných na intelektovo nadané deti sa pedagogickí a odborní zamestnanci sústreďujú na systematické rozvíjanie ich schopností pri súčasnom rešpektovaní komplexného osobnostného rozvoja. Zároveň sa venujú prevencii a riešeniu možných problémových prejavov súvisiacich s nadaním. Ak je dieťa s intelektovým nadaním zároveň zdravotne znevýhodnené, môže mu byť zabezpečená podpora asistenta učiteľa.

Medzi typické znaky intelektovo nadaných detí patria najmä:

- vývinový predstih v jednej alebo viacerých poznávacích oblastiach,
- skoré osvojenie si čítania, písania alebo počítania,
- výborná pamäť a rýchle tempo učenia,
- výrazná intelektuálna zvedavosť a motivácia,
- široké alebo veku neprimerané záujmy,
- hlboké vedomosti v konkrétnej oblasti záujmu,
- schopnosť dlhodobej koncentrácie,
- kladenie netradičných a abstraktných otázok,
- bohatá slovná zásoba a schopnosť argumentácie,
- tvorivosť, originalita, kritické myslenie,
- nadpriemerné výsledky v psychologických testoch.

Nie každé nadané dieťa prejavuje všetky uvedené znaky. Identifikácia nadania si vyžaduje citlivý, odborný a individuálny prístup.

Na predprimárnom stupni vzdelávania sa využívajú modifikované metódy a formy práce, ktoré umožňujú nadaným deťom získavať hlbšie poznatky, rozvíjať tvorivosť a porozumenie súvislostiam.

Materské školy vytvárajú podmienky na rozvoj nadania najmä:

- **edukačné**, prostredníctvom uplatňovania špecifických metód, diferenciácie úloh a obohacovania obsahu vzdelávania,
- **organizačné**, zriaďovaním špecializovaných tried alebo materských škôl pre deti s nadaním, prípadne úpravou organizácie výchovno-vzdelávacieho procesu.

Organizácia výchovy a vzdelávania sa upravuje v školskom vzdelávacom programe tak, aby zohľadňovala špecifiká jednotlivých druhov nadania a potreby konkrétnych detí.

Povinnosťou riaditeľa školy je dbať aj na Profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov a kariérny rast svojich učiteľov.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vydalo **Dodatok č. 2**, ktorým sa aktualizoval a zosúladil so znením Školského zákona **Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách**. Tento dodatok bol schválený dňa 30. 8. 2022 pod číslom 2022/10933:4-A2140 a nadobudol účinnosť od 1. septembra 2022.

Pedagogickí zamestnanci našej materskej školy sa každodenne pripravujú na výchovno-vzdelávací proces v súlade so Štátnym vzdelávacím programom a školským vzdelávacím programom Antonáčik.

Výchova a vzdelávanie v materskej škole sa realizuje podľa vzdelávacích programov. Štátny vzdelávací program predstavuje prvú úroveň dvojúrovňového modelu kurikula a je najvyšším záväzným dokumentom, ktorý vymedzuje povinný obsah výchovy a vzdelávania smerujúci k získaniu kompetencií detí.

Výchovno-vzdelávací proces sa uskutočňuje prostredníctvom nasledovných denných foriem činností:

- hry a aktivity podľa výberu detí,
- zdravotné cvičenia,
- riadené vzdelávacie aktivity,
- pobyt vonku,
- činnosti zabezpečujúce životosprávu (osobná hygiena, stravovanie, odpočinok).

Všetky uvedené formy sú odborne riadené kvalifikovanými učiteľkami pre predprimárne vzdelávanie.

V súlade s Dodatkom č. 2 účinným od 1. 9. 2022 je materská škola povinná vytvárať podmienky pre inkluzívne vzdelávanie. Inkluzívny prístup vychádza z princípu rovnosti príležitostí, rovnakého prístupu ku vzdelávaniu a podpory sociálnej inklúzie.

V prostredí materskej školy sa inklúzia týka najmä detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, medzi ktoré patria:

- deti so zdravotným znevýhodnením,

- deti zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- deti s nadaním.

Tieto deti si vyžadujú zvýšenú a systematickú podporu, ktorej rozsah a forma sa prispôsobujú individuálnym potrebám konkrétneho dieťaťa.

Pri tvorbe a realizácii školského vzdelávacieho programu škola zohľadňuje základné princípy inkluzívneho vzdelávania:

1. vzdelávanie dostupné pre všetky deti,
2. spoločné a rovnaké vzdelávacie ciele na výstupe,
3. rešpektovanie diverzity a diferencovanie podľa vstupných podmienok a individuálneho pokroku,
4. prispôsobenie výchovno-vzdelávacieho procesu podmienkam miestnej komunity,
5. prepojenie školy s komunitným prostredím,
6. systematický profesijný rozvoj pedagogických zamestnancov.

Inkluzívne vzdelávanie je založené na princípe spravodlivosti a rovnosti, pričom všetky deti bez ohľadu na pohlavie, vierovyznanie, etnickú, jazykovú alebo kultúrnu príslušnosť, sociálne zázemie či zdravotný stav majú rovnaký prístup k vzdelávaniu a k podporným opatreniam.

V oblasti pracovnoprávnej a legislatívno-vzdelávacej je škola povinná zabezpečiť plnenie zákonných požiadaviek. V súlade so zákonom č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch riaditeľka školy zabezpečila realizáciu povinného aktualizačného vzdelávania pre všetkých pedagogických zamestnancov.

V školskom roku 2022/2023 musí byť podľa § 90d ods. 12 obsah aktualizačného vzdelávania zameraný na zmeny kurikula, inkluzívne vzdelávanie alebo digitalizáciu, a to v rozsahu najmenej 20 hodín.

Pedagogickí zamestnanci absolvujú aktualizačné vzdelávanie zamerané na inkluzívne vzdelávanie v podmienkach materskej školy. Súčasťou vzdelávania je kompletný program, potvrdenie o absolvovaní, záverečné overenie vedomostí, profil lektora, hodnotiace dotazníky a oprávnenie v súlade s § 57 ods. 4 zákona č. 138/2019 Z. z., vydané Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Vzdelávanie bude realizované kombinovanou formou (prezenčne a dištančne) alebo plne dištančne prostredníctvom online nástrojov. Absolvovanie aktualizačného vzdelávania je pre každého pedagogického zamestnanca povinné v zmysle platnej legislatívy.

Svojim podpisom potvrdzujem, že som sa oboznámila s Dodatkom č.1 Inklúzia ktorý budem plniť v rámci ŠkVP - dokumentom vydaným riad.školy.

Pedagógovia:

Meno a priezvisko	Podpis